

سرمقاله

اثرات حمله به مجتمع‌های تأمین یوتیلیتی و دیگر مجتمع‌های صنعت پتروشیمی و اقدامات آتی لازم جهت بازسازی و راه‌اندازی فوری آن‌ها

پتروشیمی ایران نقشی کلیدی و راهبردی در تأمین خوراک صنایع پایین‌دستی و صادرات محصولات با ارزش افزوده بالا دارند. محصولات صنعت پتروشیمی، از اتیلن و پروپیلن گرفته تا پلی‌اتیلن و بنزین، پیرولیز، خوراک بسیاری از صنایع داخلی و بازارهای صادراتی را تشکیل می‌دهند. به‌عنوان مثال مجتمع پتروشیمی همچون بوعلی سینا به‌عنوان یکی از مهم‌ترین تولیدکنندگان محصولات آروماتیکی، علاوه بر دارا بودن سهم قابل‌توجهی در صادرات بنزن، پارازایلین و سایر مشتقات شیمیایی، خوراک مجتمع پتروشیمی تندگویان را برای تولید محصول راهبردی پلی‌اتیلن ترفتالات (PET) گرید بتری به‌عهده دارد. محصولات تولیدی صنعت پتروشیمی ایران نه‌تنها در صنایع داخلی، بلکه در بازارهای جهانی به‌عنوان مواد اولیه حیاتی شناخته می‌شوند. دیگر مجتمع‌های پتروشیمی نیز با تولید گسترده پلیمرها، به‌ویژه انواع پلی‌اتیلن، یکی از بازیگران اصلی تأمین خوراک ۱۵۰۰۰ تنگانه در صنایع تکمیلی صنعت پتروشیمی در بازارهای داخلی (تکمیل‌کننده زنجیره ارزش) و همچنین صادراتی محسوب می‌شوند.

از این رو برنامه‌ریزی و اقدام در راستای بازسازی، تعمیرات و راه‌اندازی سه مجتمع یادشده و دیگر مجتمع‌های تولیدی کلیدی باید از هم‌اکنون مدنظر مالکان و سهامداران قرار گیرد. بدین منظور اقدامات ذیل می‌بایست در اسرع وقت آغاز و انجام پذیرند:

- ارزیابی واقعی صدمات
- برنامه‌ریزی اولیه با در نظر گرفتن انجام بازسازی سه مجتمع تأمین‌کننده یوتیلیتی در حداقل زمان ممکن و سپس اولویت‌بندی بازسازی دیگر مجتمع‌های تولید با توجه به رفع نیاز داخلی؛ به‌عنوان مثال بازسازی و راه‌اندازی مجتمع بوعلی سینا که تأمین‌کننده خوراک مجتمع تندگویان برای تولید محصول راهبردی پلی‌اتیلن ترفتالات (PET) گرید بتری است، باید در اسرع وقت انجام پذیرد.
- بودجه‌بندی جهت تأمین مالی و تأمین منابع با اولویت
- تدوین راهبرد مناسب تأمین ارز مورد نیاز از منابع تأمین مالی در دسترس از جمله بانک مرکزی، صندوق توسعه ملی و اعتبارات و منابع داخلی بانک‌های تجاری
- شناسایی و ارزیابی شرکت‌های مهندسی و سازنده تجهیزات مورد نیاز بازسازی داخلی و خارجی (عمدتاً از کشورهای همسو با ج.ا.ایران) و با اولویت به شرکت‌های توانمند داخل
- انجام مهندسی ارزش (Value Engineering) جهت رفع نواقص فرآیندی قبل با هدف کاهش هزینه‌های اجرا و همچنین ارتقاء بهره‌وری سیستم‌های فرآیندی تولید
- تدوین راهبرد اجرا (Execution Strategy) طرح‌های بازسازی و راه‌اندازی مجتمع‌های صدمه‌دیده با اولویت سه مجتمع تأمین‌کننده یوتیلیتی
- تشکیل تیم‌های بازسازی و راه‌اندازی متشکل از متخصصان اجرای طرح‌های دو منطقه ماهشهر و عسلویه و استفاده از تجارب مدیران و کارشناسان اجرای طرح‌ها

را به‌عهده دارد. لازم به ذکر است این دو مجتمع برق و سرویس‌های جانبی مورد نیاز خود را تولید و مصرف می‌نمایند. توان تولید برق مبین انرژی خلیج فارس و دماوند انرژی عسلویه واقع در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس (استان بوشهر) به ترتیب ۹۸۶ و ۶۴۸ مگاوات می‌باشد. سهام عمده ۸۲ درصدی مبین انرژی متعلق به شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس ولی مالکیت سهام شرکت دماوند انرژی بین هلدینگ‌های مالک مجتمع‌های تولیدی واقع در آن منطقه توزیع شده است. این دو مجتمع تأمین برق، بخار، انواع آب فرآیندی و دیگر سرویس‌های جانبی مورد نیاز برای تولید و همچنین اکسیژن مورد نیاز به‌عنوان خوراک بیش از ۲۴ مجتمع تولیدی عمده واقع در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس را به‌عهده دارند.

به عبارت دیگر حداقل تولید ۴۵ مجتمع پتروشیمیایی در این دو منطقه وابستگی مستقیم و کامل به تداوم تولید این سه مجتمع دارند و مطابق اطلاعات موجود در سال ۱۴۰۳، با قطع تولید برق و سرویس‌های جانبی این سه مجتمع تأمین‌کننده یوتیلیتی حدود ۵۷ میلیون تن انواع محصولات پتروشیمی ۷۵/۲ میلیون تن تولید واقعی کاسته خواهد شد. به عبارت دیگر، با فرض عدم راه‌اندازی طرح‌های آماده راه‌اندازی، تقریباً ۷۶ درصد افت تولید واقعی نسبت به سال ۱۴۰۳ پیش‌بینی می‌گردد که اثر مستقیم آن در کاهش وزنی صادرات و ارزآوری خواهد بود.

حملات صورت‌گرفته که به‌طور مستقیم چندین مجتمع کلیدی پتروشیمی و به‌ویژه مجتمع‌های تأمین‌کننده انرژی و یوتیلیتی مناطق را هدف قرار داد، عملاً نشان‌دهنده تغییر رویکرد در نوع تهدیدها علیه اقتصاد کشور است. در این الگو، تمرکز بر نقاطی است که بیشترین وابستگی متقابل و زنجیره‌ای را در شبکه صنعتی کشور دارند؛ به گونه‌ای که آسیب به یک بخش می‌تواند کل سیستم را با اختلال روبرو نماید. از این منظر، هدف قرار دادن زیرساخت‌های پشتیبان نظیر تأمین‌کننده برق و بخار و یوتیلیتی، بیش از تخریب واحدهای تولیدی، دارای اثرگذاری راهبردی است. به‌عنوان نمونه با توقف تولید مجتمع‌های تولیدکننده برق و یوتیلیتی در منطقه عسلویه، مجتمع پتروشیمی کاویان که تأمین‌کننده بیش از ۷۷ درصد اتیلن خط لوله اتیلن غرب کشور می‌باشد نیز متوقف خواهد شد و بدنبال آن ۱۰ مجتمع تغذیه‌شونده از خوراک اتیلن از این خط لوله نیز مجبور به توقف تولید می‌گردند.

لذا پیامدهای اولیه و کوتاه‌مدت این حملات، از جمله اختلال در روند تولید، عدم امکان راه‌اندازی طرح‌های آماده بهره‌برداری، توقف موقت فعالیت تولید برخی مجتمع‌ها، و ایجاد وقفه در زنجیره صادرات، تنها بخشی از تبعات کوتاه‌مدت است. در سطحی کلان‌تر و بلندمدت، این رخداد هشدار جدی برای امنیت انرژی و پایداری منابع تأمین ارز کشور است؛ به‌خصوص همان‌طور که اشاره شد، در شرایطی که صنعت پتروشیمی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین جایگزین‌های درآمدهای نفتی، نقش محوری در تأمین ارز و حفظ تعادل اقتصادی در سطح کلان کشور و همچنین رشد اقتصادی کشور ایفا می‌کند.

از نگاه دیگر، زنجیره‌های الفینی، پلی‌الفینی و آروماتیکی صنعت

از نیمه فروردین تا آغاز آتش‌بس، در تلاشی هدفمند و به‌منظور تحت فشار قرار دادن ستون اصلی اقتصاد ایران، حمله به مجتمع‌های تأمین‌کننده برق، بخار و دیگر سرویس‌های جانبی صنعت پتروشیمی در ماهشهر و عسلویه و دیگر مجتمع‌های تولیدی از جمله پتروشیمی بندر امام، پتروشیمی بوعلی سینا و پتروشیمی پارس توسط آمریکا و اسرائیل انجام پذیرفت. در این حملات به مجتمع‌های فجر انرژی خلیج فارس ۱ و ۲ واقع در سایت ۲ و ۴ منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی، مبین انرژی خلیج فارس و دماوند انرژی عسلویه واقع در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس عسلویه به‌عنوان «قلب تپنده یوتیلیتی این صنعت پتروشیمی» که نقش کلیدی در پایداری تولید و اکوسیستم صنعت پتروشیمی دارند صدماتی جدی وارد شد. این صدمات مستقیماً منجر به اختلال در فرآیند تولید و توقف تولید در بیش از ۵۰ مجتمع پتروشیمی در این دو منطقه و به‌طور غیر مستقیم کاهش و یا توقف تولید در بیش از ۱۰۰ مجتمع پتروشیمی در دیگر مناطق گردید.

حمله به این سه مجتمع و دیگر مجتمع‌های تولیدی صنعت پتروشیمی، عملاً به معنای هدف قرار دادن یکی از اصلی‌ترین منابع تأمین ارز کشور است. صنعت پتروشیمی ایران در سال‌های اخیر، به‌ویژه در شرایط محدودیت‌های نفتی پس از خروج ایالات متحده از برجام، ستون فقرات درآمدهای ارزی کشور بوده و بیش از ۲۵ درصد صادرات غیرنفتی کشور را شامل شده است. بر اساس داده‌های منعکس‌شده در کتاب سال ۱۴۰۳ صنعت پتروشیمی، این صنعت در سال ۱۴۰۳ توانسته با فروش ۴۲/۳ میلیون تن محصول، ۲۳/۸ میلیارد دلار فروش را به ثبت برساند که از این میزان ۱۳ میلیارد دلار آن صادرات بوده است؛ ارقامی که نشان‌دهنده نقش حیاتی این بخش در ارزآوری، پایداری اقتصاد کلان و رشد اقتصادی کشور است. برای جلوگیری از تسری پیامدهای منفی این حملات در زنجیره‌های ارزش دیگر صنایع مرتبط با صنعت پتروشیمی، لازم است ضمن بررسی دقیق، تحلیل چندبعدی و اتخاذ تدابیر و تمهیدات فوری راهبردی در سطوح مختلف تصمیم‌گیری، از هم‌اکنون برنامه‌ریزی راهبردی و اقدامات اجرایی جهت بازسازی و راه‌اندازی این سه مجتمع و دیگر مجتمع‌های کلیدی صدمه‌دیده صورت پذیرد.

شرکت فجر انرژی خلیج فارس ۱ و ۲ واقع در سایت ۲ و ۴ منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی (ماهشهر – خوزستان) در سال ۱۳۸۳ و مبین انرژی خلیج فارس و فاز اول دماوند انرژی عسلویه واقع در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس (استان بوشهر) به ترتیب در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۷ با هدف تأمین برق، بخار، انواع آب فرآیندی و دیگر سرویس‌های جانبی و زیرساخت‌های حیاتی برای مجتمع‌های پتروشیمی مستقر در مناطق ویژه اقتصادی پتروشیمی ماهشهر و انرژی پارس به بهره‌برداری اولیه رسیدند.

توان تولید برق شرکت فجر انرژی خلیج فارس ۱ و ۲ تقریباً یک میلیون و پانصد هزار مگاوات است. سهام عمده ۶۰ درصدی آن متعلق به شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس است و تأمین برق، بخار، انواع آب فرآیندی و دیگر سرویس‌های جانبی مورد نیاز ۱۹ مجتمع تولیدی عمده (به‌غیر از مجتمع پتروشیمی بندر امام و رازی)

خبرخوان

● فروش نفت ایران در محاصره ۱.۵ برابر شد

تنکرتکز بر اساس شواهد دیداری نوشت که ایران ۱۱ میلیون بشکه نفت را از محاصره آمریکا خارج کرده است. به عبارتی ایران در ۴ روز محاصره دریایی آمریکا روزانه ۲.۷۵ میلیون بشکه نفت فروخته است.

● گرانی بنزین صدای کاملاً هریس را درآورد؛

کاملاً هریس معاون بایدن: از زمان شروع جنگی که ترامپ انتخاب کرده، هر بار که باک ماشینت را پرمی‌کنی باید ۱۵ دلار بیشتر بدهی. قیمت گازوئیل هم از شروع جنگ تا حالا ۸۰٪ افزایش پیدا کرده و شک نکنید این افزایش به قیمت تمام کالاهایی که با کامیون‌ها حمل می‌شوند هم منتقل می‌شود.

● ۸ کشتی حصر شکن

لویدز لیست، نشریه امنیت دریایی بریتانیا: حداقل هشت کشتی از روز دوشنبه خط محاصره آمریکا را به سمت غرب عبور کرده‌اند و در حال حرکت به سوی بنادر ایران یا برای بارگیری محموله‌های ایرانی هستند.